

студентів, що дозволяє поєднувати навчання з науково-дослідною роботою, мати високу якість обладнання наукових лабораторій, розвивати наукоємність навчальних дисциплін, а також отримувати гранти й міжнародні премії.

Вищезазначене приводить до висновку: незалежна експертиза вступу, індивідуалізація освіти, стимулювання творчості студентів в процесі навчання, свобода у виборі спеціалізації, академічна автономія закладу, якість професорсько-викладацького складу, інноваційні програми викладання, ступінь оцінки роботодавцями і попит на випускників університету визначають якість підготовки фахівців у Гарвардському університеті.

Список використаної літератури

1. Harvard University: official site [Електронний ресурс] // <https://www.harvard.edu>.
2. Шевченко Н. В. Гарвардський університет: традиція досконалості / Н.В. Шевченко // Историчний архів. – 2010. – Вип. 5. – С. 175-183.

Ольга Крохмаль

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В ПОЛЬЩІ

Польська освіта по праву вважається однією з найкращих в Східній Європі. Вона поділена на рівні, відповідно до віку дитини та її умінь і навичок, які вона здобуває. Відтак, в Польщі є:

- дошкільна освіта (przedszkole): з 3 до 6 років
- початкова школа (szkola podstawowa): з 6-7 років
- середня школа, або ж гімназія (gimnazjum): з 13 до 16 років
- старша школа, або післягімназійна (szkola ponadgimnazjalna): з 16 до 18 років
- вища освіта: з 18 років, після закінчення післяпочаткової школи

Слід зауважити, що не всі рівні освіти в Польщі є обов'язковими: так, дошкільну освіту (дитячий садочок) і вищу освіту (університет) за бажання можна не здобувати. Основним обов'язком усіх польських дітей закінчити гімназію, однак не пізніше, ніж до закінчення 18 років життя.

Система освіти в Польщі не стоїть на місці і реформується, відповідно до викликів суспільства та вимог часу. Відтак, з грудня 2016 року почалася реформа середньої освіти в Польщі, яка potrиває до 2020 року: поступово скасовується освітній рівень «гімназія», початкова школа перетворюється в восьмирічну, після неї 4-річний ліцей чи 5-річний технікум. Разом 12 років шкільного навчання.

Отже, з 2017 року освіта в Польщі виглядає наступним чином:

- дошкільна освіта (przedszkole): з 3 до 6 років
- початкова школа (szkola podstawowa): з 6-7 років і не пізніше 18 років
- післяпочаткова школа (szkola ponadpodstawowa) - ліцеї, технікуми: з 16 до 20 років
- вища освіта: з 18 років, після закінчення післяпочаткової школи

Дошкільна освіта в Польщі може починатися у віці 3 років і тривати до 6 років. Вона не є обов'язковою. Але, слід зауважити, що останній рік в дитячому садку (коли дитині виповнюється 5 або 6 років) є обов'язковим для всіх дітей, які через рік вступають до початкової школи.

А от восьмирічна початкова школа є обов'язковою для всіх дітей і поділяється на 2 етапи: 1-3 клас і 4-8 клас

На першому етапі - у 1-3 класах для дітей віком від 6-7 до 9-10 років - заняття проводяться у формі дошкільної освіти, без поділу на предмети. З учнями працює один вчитель, лише тільки заняття іноземними мовами, фізкультурою і музикою ведуть інші викладачі.

Уроки, як і в Україні, тривають по 45 хв, між якими є обов'язкові перерви. Учні також можуть брати участь у спеціальних уроках з релігії або етики, хоча вони не є обов'язковими.

На другому етапі у 4-8 класах, для дітей віком від 9-10 до 13-14 років, впроваджується чіткий поділ на предмети. Кожен предмет викладає окремий вчитель. Обов'язковими предметами на даному етапі є: польська мова, іноземна мова (англійська, німецька), математика, біологія, історія і суспільство, музика (співи і гра на музичних інструментах), мистецтво (малювання), техніка (аналог українського трудового навчання), інформатика (проводиться в комп'ютерних класах), фізкультура, релігія або етика (рішення про участь дитини приймають батьки), освіта для сімейного життя (з 5 класу, рішення про участь дитини приймають батьки), хімія і фізика.

Також на цьому етапі навчання діти починають отримувати оцінки. В Польщі використовується 6-бальна система, де 6 - це найвища оцінка, 1 - найнижча:

- 6 – відмінно
- 5 – дуже добре
- 4 – добре
- 3 – задовільно
- 2 – допустимо
- 1 – незадовільно

Раніше в Польщі існував окремий етап освіти – гімназійний, але з 2017 року він був об'єднаний з початковим. Фактично, з 2019 року гімназії в Польщі як окремий етап освіти, були повністю ліквідовані, що цілком логічно, адже для школяр зовсім не відчував перехід з початкової школи до гімназії, адже він залишається навчатися у тому ж закладі, просто переходить у 9-11 клас [3].

Отож, у 9-11 класі навчаються підлітки віком від 13-14 до 16-17 років. Освіта на даному етапі носить загальний характер, учні вивчають обов'язкові предмети такі як: польська мова, дві іноземні мови, музика, мистецтво, історія, суспільствознавство, географія, біологія, хімія, фізика, математика, інформатика, фізкультура, безпека життєдіяльності.

Крім того, за бажанням, учень може відвідувати факультативи.

Середня школа закінчується іспитом, який зазвичай проходить у квітні. Іспит складається з чотирьох частин: гуманітарної, математичної, природничої, мови.

Складання іспиту є необхідною умовою для завершення середньої школи. Результат іспиту є одним із критеріїв, які враховуються при вступі у старшу школи. Більш детальна інформація щодо проведення загальнодержавного письмового екзамену розміщена на офіційній сторінці Центральної екзаменаційної комісії www.cke.edu.pl.

Внаслідок реформування освіти в Польщі у 2017 році колишні понадгімназійні школи стали післяпочатковими (*szkoła ponadpodstawowa*). Іншими словами, це старша школа середньої освіти в Польщі і завершальна стадія обов'язкового шкільного навчання, яка займає як мінімум 3 роки.

Освіта в післяпочаткових закладах – ліцєях або технікумах – вже вважається профільною. Учень може самостійно вибирати, де саме йому продовжувати навчання. Це може бути ліцей, коледж або профучилище.

Обов'язково після закінчення навчання здаються матури, так звані іспити, результати яких відіграють основну роль при вступі у заклад вищої освіти.

Іспити складаються у письмовому вигляді та у вигляді усних презентацій, теми до яких обирають заздалегідь.

Навчальний рік в Польщі починається у вересні і закінчується у червні, розбитий на 2 семестри, але у учнів є можливість відпочити не лише на зимових і літніх канікулах, але й на різдвяні та великодні свята, період святкування яких займає десь тиждень.

Учні в Польщі користуються електронними щоденниками (e-dziennik) на різноманітних платформах, доступ до яких можливий через Інтернет.

В такому щоденнику зберігається уся поточна інформація шкільної діяльності учня - оцінки, перездачі, пропуски і прогули, домашні завдання, зауваження і похвала, оголошення від вчителів. Код доступу та пароль на свою електронну адресу отримує від школи окремо кожен учень і батьки [3].

Також, польські учні обов'язково повинні отримати шкільне посвідчення – це головний документ, що видається навчальним закладом і підтверджує відвідування учнем тієї чи іншої школи. У ньому вказані дані школяра та інформація про освітню установу. Цей документ видається тільки в тій школі, в якій навчається дитина. Посвідчення дійсне 1 рік, після чого в ньому заново проставляється печатка.

Шкільне посвідчення дає власнику наступні переваги:

- Знижки на користування громадським транспортом,
- Знижки на квитки в зоопарк, кіно, музеї і т. п.,

Під час проведення позашкільних заходів (конкурсів, олімпіад) шкільне посвідчення є посвідченням особи [2].

Підручники у Польщі, за якими навчають дітей обираються вчителями. Вони повинні лише відповідати стандартам, прописаним у "Podstawa programowa".

Раніше усі підручники у Польщі закуповувались коштом батьків. Але після проведення реформи держава вирішила взяти цей процес під контроль і зробити усі підручники безкоштовними.

Крім закупівель підручників у польському законодавстві також записано, що держава гарантує безкоштовну освіту, але відповідальні за це органи місцевого самоврядування. Відтак у бюджеті на це передбачаються кошти.

Гроші на освіту у Польщі, що надходять у гміни, складаються з декількох джерел: освітня субвенція, цільові дотації органам місцевого самоврядування, власні прибутки гмін, а також через фонди ЄС [1].

Отже, педагогічний досвід діяльності закладів середньої освіти Польщі засвідчує, що ця система навчання дійсно являється однією із найкращих в європейському освітньому просторі і заслуговує на увагу з боку педагогів різних країн.

Список використаної літератури

1. Г. Тутуш "Як це у них". Польський досвід реформи середньої освіти//Українська правда. – Життя.-2019.
2. Clout. Електронний ресурс. Режим доступу:<https://clout.com.ua/serednya-osvita-v-polshhi-vidpovidi-na-vsi-zapy-tannya.html>
3. Vsetut. Електронний ресурс. Режим доступу: vsetutpl.info@gmail.com

Діана Коваленко

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Україна на шляху до європейської інтеграції підписала Болонську декларацію, згідно якої взяла на себе зобов'язання привести систему освітньої діяльності до загальних положень європейського освітнього простору. Сьогодні важливою складовою